

poctivosti nebo nepoctivosti jejich zástupců. Vykonávali-li rustikalisté — mezi něž patřila a v té vlastnosti je uplatňovala po nabytí některých rustikálních usedlostí i žalovaná obec — všechna užívací práva stejného obsahu jako k ostatnímu obecnímu lesu i na sporné ploše v domnění, že plocha ta patří vlastnický žalované obci, tedy se tím uchopili soukromoprávní držby této plochy pro žalovanou obec, ovšem byly-li tyto úkony výronem domnělého vlastnictví žalované obce a nikoli akty, konanými v úmyslu pouhého práva na užívání neb požívání věci, žalující obci patřící. Že motiv výkonu tkvěl v § 70 čes. obec. zřiz., nemění nic na tom, že držba sporné plochy mohla býti vykonána pro žalovanou obec jako majitelku lesa, sousedícího se spornou plochou v úmyslu držeti tuto plochu jako plochu žalované obce, a že tedy vůči žalující obci Č. mohl tu býti úmysl soukromoprávní držby. Ovšem bylo by nutné zjistiti, zda zákonné zastupitelstvo žalované obce o výkonu této držby pro obec vědělo a s ní bylo srozuměno, po případě, že ji dodatečně schválilo (srov. rozh. Sb. n. s. č. 2199).

To, že i žalující obec Č. užívala sporných pozemkových dílců stále způsobem v rozsudku prvního soudu vedeným, by samo o sobě nevadilo držení a vydržení žalované obce, poněvadž k nabytí držby není potřebí její výhradnosti, pokud ovšem cizí držeční úkon není vypuzením druhé strany z držby (srov. §§ 312, 315 obč. zák., rozh. č. 6570, 6818 Sb. n. s.). Poněvadž nižší soudy vycházejíce z mylného právního názoru, nevyřídily spor náležitě, zejména v tom směru, zda žalovaná obec měla úmysl držeti spornou plochu jako svou (§§ 309, 312, 315, 337 obč. zák.), bylo uznáno, jak se stalo.

Čís. 16713.

Závazek dlužníka u peněžního ústavu zaniká tím, že předložil ústavu vkladní knížku vydanou tímž peněžním ústavem, jejíž realizaci nic nebránilo, prohlásil, že vkladem má býti vyrovnán jeho dluh, a když tomu nebylo vyhověno, složil vkladní knížku u soudu.

V uvedeném prohlášení jest spatřovati příkaz peněžnímu ústavu, aby vklady z knížek byly vyzvednuty, aby byl z nich vyrovnán příkazcův dluh, aby takto nastal zánik vzájemné pohledávky peněžního ústavu a aby zároveň zanikla pohledávka z vkladních knížek vůči peněžnímu ústavu až do výše příkazcova dluhu.

Stala-li se takováto disposice před vyhlášením přiročí ve smyslu zák. č. 240/1924 Sb. z. a n. v době, kdy peněžní ústav byl illikvidní, ale nikoli nezpůsobilý platiti, má právní účinnost (§ 2, odst. 2, uved. zák.) a nemají tu významu ustanovení § 5, odst. 1, druhé věty, uved. zák., anebo § 23 vyr. ř.

(Rozh. ze dne 16. února 1938, Rv I 110/37.)

Žalobce byl s žalovaným úvěrním společenstvem po léta v obchodním spojení, za něhož mu poskytovalo úvěr za směnky a jinou jistotu. Z toho žalobce zůstal žalovanému dlužen koncem června 1935 10.000 Kč a 39.000 Kč. Jako zajištění dal žalovanému společenstvu čtyři směnky, žalobcem akceptované, a svou životní pojistku pojišťovny »D.«, č. 186.984. Tvrdě, že již není z uvedeného obchodního spojení žalovanému nic dlužen, ježto jeho dluh zanikl tím způsobem, že žalovanému dne 12. srpna 1935 resp. 27. srpna 1935 předložil resp. doručil mu dvě vkladní knížky žalovaným vydané č. 1511, znějící na Marii H. a na 13.420 Kč 60 h s úroky za druhé pololetí 1935, a č. 11.772 znějící na Františka H. a na 40.136 Kč 20 h za druhé pololetí 1935 s poukazem, aby si z nich žalovaný ústav dluh odepsal a žalobci vrátil knížky se zbytkem vkladu, že však se žalovaný ústav vzpěčuje provést uvedený způsob placení a že proto uložil dotčené knížky u okresního soudu v M. L. pro žalované společenstvo, domáhá se žalobce na žalovaném společenstvu, jež je od 3. září 1935 v moratoriu, určovací žalobou výroku, že zanikla pohledávka žalované firmy, vzniklá jí proti žalobci z obchodního spojení mezi nimi na běžném účtě v částce 10.700 Kč s přísl. a ze směnek znějících na 39.900 Kč s přísl. a 10.900 Kč, jež byly žalobcem akceptovány, a že žalovaná firma jest povinna vydati žalobci uvedené směnky kvitované, jakož i další žalobcem akceptované směnky bez data, znějící na 10.000 Kč a 15.000 Kč, a dále pojistku znějící na žalobce, uzavřenou u pojišťovny »D.«, č. 186.984, na 100.000 Kč. Soud první stolice zamítl žalobu. Odvolací soud uznal podle žaloby. Důvody: Žalobce se na žalovaném domáhá vrácení jistot, záležejících ze směnek a z pojistky o životním pojištění, poněvadž žalované společenstvo nemá již právní důvod, aby si jistoty podrželo (§ 1435 obč. zák.). Tyto jistoty byly totiž krytím pro obchodní úvěr a úvěr na běžném účtě, jež žalovaná žalobci poskytla. Jádrem sporu je tedy pouze otázka, zda úvěrní pohledávky žalovaného byly vyrovnány, takže jest povinna vrátiti uvedené jistoty, a jaký vliv na právní poměr mezi stranami rozepře musí býti přiznán příročí vyhlášenému na jmění žalovaného dne 4. září 1935 (zák. ze dne 10. října 1924, č. 240 Sb. z. a n.). Poněvadž žalobce tvrdí, že úvěr byl umořen, kdežto žalované společenstvo namítá další trvání dlužnického poměru, má žalobce právní nárok na zjištění, že žalovanému není nic dlužen. Byl oprávněn zjednat si rozhodnutí soudu o této předběžné otázce svého nároku na plnění, t. j. na vydání jistot, buď žalobní žádostí na zjištění podle § 228 c. ř. s. nebo zatímčím návrhem určovacím podle § 236 c. ř. s. Soud první stolice odpověděl na první otázku, zda pohledávka žalovaného ústavu proti žalobci zanikla, neprávem záporně, a nesprávně vyložil pojem insolvence a ustanovení § 5 zák. č. 240/1924 Sb. z. a n. Žalovaný ústav jest společenstvem s omezeným ručením. Takové společenstvo jest pod trestní odpovědností svých vedoucích orgánů (§ 486 c) tr. z.) zavázáno navrhnouti včas zahájení vyrovnacího řízení nebo konkursu (§ 486, odst. 2, tr. z.), stalo-li se neschopným placení.

Ze zjištění procesního soudu vychází najevo, že žalovaný ústav byl illikvidní již od roku 1931, že od roku 1934 vyplácel svým vkladatelům měsíčně pouze zčásti peněžité částky a že toto omezení plateb veřejně oznámil. Tím ovšem dal najevo, že nemá okamžitě postačujících hotovostí k uspokojení vkladatelů, nepřiznal však svou platební neschopnost, nýbrž pouze přechodné váznutí s platy (rozh. č. 7103 Sb. n. s.). To lze snadno vyvoditi z výpovědi svědka Arnošta E., který udal výslovně, že omezení platů bylo uvedeno pouze pro illikviditu, tedy pro nedostatek hotových peněz a žalované společenstvo konalo hotové výplaty přesahující meze jí stanovených platebních omezení, když bylo soudem donuceno, nebo mu bylo hrozeno žalobou. Přihlíží-li se dále k tomu, že žalované společenstvo uveřejnilo v únoru 1935 v novinách v M. L., že platební omezení pro vklady, jež se staly po 20. lednu 1935, neplatí a navrhlo žalobci v dopise ze dne 22. srpna 1935, aby zaplatil polovinu svých závazků a že za to žalovaný ústav druhou polovinu vykompenzuje vkladními knížkami, tu se nemůže žalované společenstvo odvolávat na to, že prý jest neschopné k placení, nebo že prý vklady nemají býti odhadnuty plnou částkou jejich stavu. Napadený rozsudek nerozlišuje mezi bonitou žalovaného společenstva a jeho nelikvidností. Omezení výplat neznamena nikterak, že by vklady střádalů byly zcela nebo jen zčásti ztraceny, i žalovaný ústav se ve vyhlášce ze dne 3. dubna 1933 ani slovem nezmiňuje o znehodnocení vkladů, nýbrž pouze určuje částku, jež může býti z jedné vkladní knížky najednou vyzdvížena. Jestliže tedy žalobce předložil dne 12. srpna 1935 žalovanému vkladní knížku č. 1611 s prohlášením, že vklady chce platiti svůj dluh u žalované, prohlásil tím vůli ke kompensování a byl k tomu také oprávněn. Vzájemné pohledávky obou stran jsou totiž dle jejich přednesu právě, stejného druhu a tak uzpůsobené, že jedna věc, jež jednomu z nich náleží jako věřiteli, tímto také jako dlužníkem může býti druhému zapravena (§ 1438 obč. zák.), poněvadž přenesením úspor žalobcových, tedy jeho aktivního konta na jeho dlužné konto je zároveň zapravena pohledávka žalovaného ústavu z úvěru vyplaceného žalobci. To jest knihovně provedená kompensace s účinky placení a žalovaný ústav nemusil sahati na své hotovosti. Poněvadž však žalované společenstvo vzpomenuté vkladní knížky nepřijalo, složil je žalobce dne 17. srpna a 31. srpna 1935 u soudu a žalovaný ústav byl o tom uvědoměn (§ 1425 obč. zák.). To složení má od 17. srpna po případě 31. srpna 1935 tentýž účinek, jako by se v uvedených dnech stalo přijetí knížek žalovaným ústavem, a nerozhoduje, kterého dne vydal soud usnesení o složení a kdy došla žalovanému zpráva o složení (§ 1425 obč. zák.). Poněvadž žalovaný ústav byl povinen ke kompensaci již dne 17. srpna a 31. srpna 1935, nemá významu, že 4. září 1935 uveřejnil příročí, které mu bylo povoleno. Podle § 2 zák. č. 240/1924 Sb. z. a n. nabylo příročí účinnosti teprve počátkem 4. září 1935. Proto nelze na souzený případ užití ustanovení § 5, odst. 1, uved. zák. a je nezávažné, kdy žalobce vkladních knížek nabyt.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

V souzeném sporu jde o rozřešení otázky, zda žalobcův dluh proti dovolateli zanikl tím, že žalobce po případě jeho manželka s jejím otcem Františkem H. předložili v srpnu 1935 vkladní knížky žalovanému ústavu a prohlásili, že vklady na nich má býti žalobcův dluh vyrovnán, a když tomu nebylo vyhověno, zda zanikl žalobcův dluh tím, že vkladní knížka č. 11.772, znějící na 40.136 Kč 20 h, byla dne 17. srpna 1935 uložena u okresního soudu v M. L. pod Nc II 267/35, a když druhou knížku č. 1611, znějící na 13.420 Kč 60 h, složil žalobce u téhož soudu dne 30. srpna 1935 pod Nc II 273/35. Podle nenapadeného zjištění prvního soudu odpovídá soudní uložení těchto knížek předpisům § 1425 obč. zák.

V uvedeném prohlášení jest spatřovati příkaz dovolatelce jakožto bance, aby vklady z knížek byly vyzvednuty a aby z nich byl vyrovnán žalobcův dluh, aby tak nastal zánik dovolatelovy pohledávky vůči žalobci, a zároveň aby zanikla pohledávka z vkladních knížek proti bance až do výše žalobcova dluhu. Tato dispozice se stala ještě před tím, než bylo na banku vyhlášeno příročí ve smyslu zákona č. 240/1924 Sb. z. a n., kteréž bylo vyhlášeno až 4. září 1935, a má tedy tato dispozice právní účinnost (§ 2, odst. 2, uved. zák.), a k přijetí tohoto příkazu stačilo, že ony knížky byly do soudního uschování složeny, ježto banka odepřela vyhověti příkazu.

Účelem oné celé dispozice bylo zapravení žalobcova dluhu a bylo ve skutečnosti placením dluhu hodnotou na vkladních knížkách uloženou, tedy vpravdě opět plnění v penězích ve smyslu § 1412 obč. zák., to jest toho, co byl žalobce dlužen.

Realisace oněch knížek byla pro dovolatele v době složení vždy možná, neboť běželo o knížky jeho ústavu, což ostatně sám přiznává, nebo v dopise ze dne 22. srpna 1935 učinil žalobní návrh, aby zaplatil hotově polovici dluhu, a že druhou polovici mu zaúčtuje vkladními knížkami. Podle toho nebylo tu žádné právní překážky k realizaci uvedených knížek a dovolatelchtěl jen při této transakci získati — aspoň z polovice žalobcova dluhu — hotových peněz, k čemuž však žalobce nebyl ochoten a ani povinen, ježto setrval na plnění uvedeným způsobem. Správně proto odvolací soud dospěl k závěru, že tu nastal zánik dluhu žalobcova. Odvolací soud při posuzování věci přesně rozlišuje ve smyslu nauky a platné praxe (rozh. č. 7103 Sb. n. s.) stav nezpůsobilosti platební od stavu tísně platební čili přechodné neschopnosti platební, a správně dolíčil dle zjištěných okolností, že na straně dovolatelově nebyla v rozhodujícím okamžiku nezpůsobilost platební.

Čís. 16714.

Kdy má společník zrušené veřejné obchodní společnosti právní zájem na brzkém určení (§ 228 c. ř. s.), a) že neručí jako veřejný společník za závazky převzaté jedním z kolektivních likvidátorů oné spo-